

הרב יעקב שלמה מוזסון
רב שכונת רמת פולין
וראש הכולל כולל הוראה

בדין מעונן ומנחש ודרכי האמורי (א)

רפואה אלטרנטיבית ושיטת מוח אחד, והחובה ללכת בתמימות ובאמונה

שהם משחררים ע"י לחיצות אלו סתימות שנוצרו בגוף שמפריעות לאנרגיית הגוף לזרום כדבעי, ולפי שיטתם כיון שחוזרת אנרגיית הגוף לאיתנה ממילא נגאל הגוף ממיחושיו וממכאוביו.

לאור התעוררות שהיתה לאחרונה בעניין כשרות הרפואה הזו, אענה גם אני חלקי אם מותר לרופא לרפא ו/או לחולה להתרפאות בכל צורות הרפואה שאין להם הסבר שכלי ע"פ חכמת הרפואה המקובלת מדורי דורות, אשר כידוע שורש השיטות החדשות האלו הגיע מחכמי אומות העולם, ומפיצי השיטה הזו הם נוצרים אדוקים אשר בנוסף על אמונתם בדתם, הם מאמינים נמי בתאורייה שיש כוחות אנרגיה בכל העולם וזה מקשר בין האנשים בתת מודע וכו', וכיוצא באלו דעות כוזבות הגובלות בשיתוף או שהם ממש שיתוף רח"ל.

וזה החלי בעזהשי"ת לברר וללבן מה שנראה מהגמ' והפוסקים בענין השיטה הנ"ל שיטת 'מח אחד', וכדי להגיע למיצוי העניין צריכים אנו להרחיב את היריעה ולבאר מהי דעת התורה הק' על כל מיני קוסמויות וכישופים וכיוצ"ב למיניהם, ומזה נבוא לבירור פרטי בעניין השיטה הנ"ל.

ידוע שחכמי קדם התעסקו בכוחות טומאה ושאלת שדים, וכמו כן ידעו אז כיצד להשתמש בשדים ולהפעיל אותם בכל מיני פעולות לצרכים כלליים ופרטיים, וכן עסקו בכל מיני צורות של כישוף. וכמו כן היו סיעות של

כתב הטור (יור"ד סי' קעז אות א) "אסור ללכת בחוקות הגוים, ואין צריך לומר שלא לקסום ולנחש ולעונן, שכל אלו מפורשים בתורה דכתיב (דברים יח ט-יא) לא תלמד לעשות כתועבות הגוים ההם. לא ימצא כך מעביר בנו ובתו באש קוסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף וחובר חבר ושואל אוב וידעוני ודורש אל המתים. אלא אפילו מנהג שנהגו הגוים אסור לילך בו, דכתיב (שם פס' ג) ובחוקותיהם לא תלכו", עכ"ל. והאריכו הטור והב"י (יור"ד סי' קעז-קעט) בכל פרטי הדינים.

בזמן האחרון מתפשט והולך אף בציבור החרדי כאש בשדה קוצים הנוהג הנפסד, שלצורך ריפוי כל מיני מיחושים הן גופניים והן נפשיים הן אמיתיים ובעיקר מיחושים מדומים, מזדקקים למרפאי ותרופות הרפואה האלטרנטיבית, שדרכי פעולתה אינם מובנים ע"פ חכמת הרפואה הטבעית המקובלת בארצות המערב שנים רבות, על אף כל מה שהשתכללו והעמיקו בה, וגם אין להם שום הבנה על פי השכל הישר.

אחת השיטות שהחלה לפרוץ על פני כל הארץ לאחרונה שמה ייקבנה 'מח אחד', ודרכי פעולתה הם ע"י לחיצות במקומות שונים בגוף, וע"פ תגובות הגוף ללחיצות האלו מגלים המטפלים דברים נסתרים אשר קרו למטופל בעבר הקרוב והרחוק ואפילו מה שאירע עמו בהיותו במעי אמו, וגם לרבות דברים שמהמטופל עצמו הם נשכחו. ודרכי הריפוי ע"פ שיטה זו לפי עדות המטפלים היא,

לעומת זה בידיעת האיציטגנינים וקוסמים ומכשפים שהם ג"כ ידיעות שלמעלה מחכמה מהשגת אדם, וכו' רק מצד ידיעת העתים בכוכבים ומזלות וכדומה כמעונן שמחשב עתים, וכן כל חכמת הקסם והכישוף הוא מצד פעולות שתחת הזמן ולמטה מן השמים וכו', ומשאבדה עצה מבנים או נסרחה חכמתם ג"כ, ובתחילת מלכות יון היתה הסתלקות הנבואה כמ"ש בסדר עולם, ואז היה יסוד חכמת תורה שבעל פה, וזה לעומת זה התחילה אז חכמת יונית ופילוסופיא שהכחישו האיציטגנינות והכישוף וכדומה חכמות שלמעלה משכל אנושי, דרך אצל בני ישראל הוא השגת רוח הקודש ויוכלו להשיג עתידות גם כן דרך חכמה וברוח הקודש, וכו', וכל חכמתם הוא להשיג שיש חכמה למעלה משכל אנושי, ושכל השגתם אינו מצד השגת שכל אנושי כלל, ועל כן אצל בני ישראל החכמים הם יודעי העתים ג"כ, וכו' הוא ידיעת העת דרך איציטגנינות או עוננות שלמעלה מהשגת אדם, מה שאין כן אומות העולם וכו' ", עכ"ל הק'.

וגם בספרו 'פרי צדיק' (וארא מאמר ח) כתב וז"ל "והנה גלות מצרים היה הכנה לתורה שבכתב שהגיע זמנה להגלות, וכנגד זה היה חכמת מצרים שהיה בכישוף והתגלות מצד הקליפות דזה לעומת זה וכו', ובגלות בכל שהיו אז עוד נביאים אחרונים יחזקאל הגי זכריה ומלאכי ודניאל ובעלי רוח הקודש והיה אז זה לעומת זה חרטומים ופותרי חלומות ומודיעים עתידות מצד הקליפה, ואח"כ שפסקה הנבואה והגיע זמן התגלות תורה שבעל פה, וכמו שכתב בסדר עולם זוטא "בשנת 3404 לבריאת העולם מתו הגי זכריה ומלאכי ופסקה נבואה מישראל, מכאן ואילך הט אונן ושמע דברי חכמים, והיינו חכמים [חז"ל] המחזשים בשכלם בתורה שבעל פה וכו', ואז התחילה חכמת יונית ע"י אריסטו, שכפרו [המאמינים בחכמתו] בכישוף והתגלות, וסמכו על שכלם והבנתם וכו'", עכ"ל.

ומבואר בתוך דבריו שעכשו בטל כוחם זה לעומת זה שבטלה נבואה, (ויש ללמוד מדבריו ג"כ תוכחה מגולה שלא ללכת שולל אחרי

צופים בכוכבים ובמזלות, אשר ע"פ תנועת הכוכבים בשמים, גילו כל מיני עתידות הקרובות לבוא. וגם התעסקו בכל מיני דרכים להעלות רוחות של מתים כדי לשאול ולדרוש מהם עתידות ולפעול פעולות על ידם, וכמבואר במקראות בתנ"ך ובמקומות רבים ש"ס ובוזה"ק.

הנה זה ברור שלא נכלל האיסור להתעסק בכל הנ"ל באזהרות הרבות על עבודה זרה ואביזריה, וזאת משום שלא היה בכל הנ"ל [עכ"פ בדורות קדם] עבודות וקבלת מרות כדרך שעובדים ומקבלים מרותו של כח אלוקי, וכן משמע מלשון החינוך (מצוה תקיא) שכתב בשורש מצות הכישוף, שמיני הכישוף הם "רחוקים מאד וכעורים לפניו ברוך הוא, ויש בהם ניצוץ מענייני עבודה זרה", משמע שאין בהם ממשות של עבודה זרה, וכן נראה משאר מוני המצוות ומפרשיהם במצוה הנ"ל. ואם בכישוף כך, קל וחומר שאין מעונן מנחש וקוסם בכלל האזהרות של עבודה זרה, אלא שנחלקו הפוסקים האם הם בכלל כישוף וכלשון הטור (ריש סי' קעח), או שאינם נכללים בכישוף, (עי' ב"ח שם).

והנה ידוע ומקובל שבמשך הזמן ועם ירידת הדורות נחלשו ג"כ כוחות הטומאה ובכל דור הם נחלשים והולכים. ובספר פוקד עקרים [להרה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין זי"ע (דפו"י עמ' כו)] כתב שמאז שביטלו אנשי כנסת הגדולה יצרא דע"ז, נתבטל גם כן כח העבודה זרה עצמה. ובמקומות אחרים בספריו (ראה להלן שהבאתי לשונו בספר 'מחשבות חרוץ', וכן הוא בעוד מקומות) הרחיב לבאר שבזמן היוונים נתבטל כח הטומאה שהיו לחכמי קדם, על ידי חכמי יון ובראשם אריסטו שזלזלו בכל דבר שלא מוחש בחמשה חושים ו/או נתפס בשכל, ועל ידי ביטולם להחכמה של חכמי קדם נתבטל נמי כח הטומאה שהצליחו להשתמש בו חכמי קדם ע"י חכמתם.

וז"ל בספרו מחשבת חרוץ (דפו"י דף עב ע"א) "וכל זמן שהיתה הנבואה בישראל לדעת עתידות בדרך ידיעה מן השמים שלמעלה מהשגת אדם, היתה גם בהם ידיעה זו זה

קדם, כי בלעם וחכמי קדם ידעו כל סודות חכמי הטבע, ועכשו שכבר נשכח ידיעת הכישוף והשדים וכו' והתגברו חכמי הטבע, הם רוצים לכפור בשדים ובכישוף לגמרי עד שע"י זה הם מחציפים פניהם וכופרים בכל חכמת הקבלה" ועל ידי זה נתבטל מאז כוחם ואין כח בכישוף וקוסם כמו שהיה מימי קדם ובוזה לעומת זה בקדושה אינו כן, שאין חכמי התורה בוטחים ח"ו בכח הנביאים הקודמים, אדרבה שורש כל חכמת תורה שבעל פה כלול בתוכם, [וממילא יש לחכמי התורה את כוחם של הנביאים, וכמו שאמרו חז"ל (ב"ב יב.) אמר רבי אבדימי דמן חיפה מיום שחרב בית המקדש אע"פ שניטלה נבואה מן הנביאים מן החכמים לא ניטלה].

[וכאן המקום להאיר שיש עוד הרבה רעיונות נשגבים שמובאים בספריו של הרה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין זי"ע שנכתבו מכבר בספרים 'ליקוטי מהר"ן' ו'ליקוטי הלכות' שקדמוהו, ואכמ"ל].

וידוע שהרה"ק מאצק זי"ע אמר שאחרי שהרמב"ם פסק (הל' ע"ז פי"א הט"ז) שאין בכל דברי מעונן ומכשף וקוסם ושדים ממש, וכל דבריהם 'כולם דברי שקר וכזב הם', נתבטל כוחם בכח הפסק של הרמב"ם, שכמו שנפסק על פי תורה בעולם הזה כן בשמים בעולמות העליונים פועלים ע"פ פסק זה, ולכן אע"פ שהגרא בבאורו (יור"ד סי' קעט ס"ק יג) האריך לחלוק על דברי הרמב"ם 'שהרי הרבה לחשים נאמרו בגמ', ומצינו הרבה מעשיות בגמ' ע"פ שמות וכשפים, ומוכח שיש אמיתות בעניני שדים וכו', וכתב שם הגרא שהרמב"ם נמשך בזה אחר הפילוסופיא שהטתה את דעתו ברוב לקחה' עכ"ד, אבל דעת הרה"ק מאצק כי מ"מ כיון שהרמב"ם פסק כן, אחרי שפסק נתקבל כן בשמים. (והטעם בכללות העניין שהרמב"ם נטה לדרך החקירה, ביותר בספרו 'מורה נבוכים' וגם בשאר ספריו בהרבה מקומות, כבר ביארו זאת תלמידי הבעש"ט זי"ע בספריהם זי"ע שעשה כן אך ורק להצלת הכלל בדורו, עי' באגרת הרמב"ן לבעלי התוס' (כתבי הרמב"ן אגרת ב')

המסתכלים בפרצוף או בשרטוטי הידים ומגלים סודות מן העבר או מנבאים את העתיד (אף מבלי להכנס לצד איסור והיתור שבזה), אלא ללכת אך ורק לחכמי הדור שליט"א שבאורם וצילים נחסה, ובזכותם אנו קיימים, ורק מהם יש לשמוע והם המורים את כל מה שצריך לדעת מההווה והעתיד, (ולא ידיעות שאין לו תועלת בהם, וסתם כיניסוהו לעצבות ומרה שחורה וכל היוצא באלו) שלהם נגלה הכל ע"י כח התוה"ק הנלמדת על ידיהם 'לשמה' במסירות ועד כלות הגוף והנפש, ובקדושה וטהרה.

ומצאתי שכבר הקדים לכתוב כדברי הרה"ק ר"צ מלובלין הנזכרים לעיל בספר הקדוש 'לקוטי הלכות' (להגה"ק ר' נתן מברסלב זי"ע) בהל' ברכת השחר (סי' ה אות עז, דף צו.) וז"ל 'והנה בימים הראשונים בדורות הקודמים של משה רבינו והנביאים שלאחריו היתה התגלות אלוקותו ית' מאד ע"י הנבואה ורוח הקודש והמופתים הנוראים שלהם, על כן את זה לעומת זה עשה אלקים שגם הכרוכים אחר תאוות עוה"ז היו יכולים לעשות איזה מופתים קטנים ע"י כישוף ושמות הטומאה כדי שיהיה בחירה וכנ"ל, אבל אחר חורבן בית שני והנבואה כבר פסקה מישראל ואותותינו לא ראינו ואין עוד נביא, על כן נתן השי"ת כח לאנשי כנסת הגדולה להרוג ולבטל את כח היצר הרע של עבודה זרה. (וכתב בספר 'פוקד עקרים' (דפו"י דף כו ע"ב ד"ה ומשביטלו) 'ומשביטלו אנשי כנסת הגדולה' יצרא דעבודה זרה פסק כח עבודה זרה גם בין האומות וכו', 'ודבר זה היה בזמן פסיקת הנבואה מישראל [שאז] פסק גם כח זה מעובדי עבודה זרה שלא היה להם [כתן] אלא ע"י השתקעות בחשיקה ודיבוק בעבודה זרה כידוע, וכשאבדה עצה מבנים נסתרה גם חכמתם' ..), וכמו שאמרו חז"ל (יומא ט:.) ואז נתבטל רובו ככולו של כל ידיעות הכישוף ושדים ושמות הטומאה וכו' ", ועיי"ש שסיים "אבל אז התחילה לצמוח נגע המספחת של חכמת יון והרומיים שהיא חכמת הטבע, ובאמת גם כל חכמת הטבע שלהם הכל הם ירשו וקבלו מחכמת בני

עמ' שלו) שהאריך בזה, וגם הרשב"א האריך בזה בכמה תשובות, ואכמ"ל).

ידוע ומקובל שאמרו כמה מגדולי וצדיקי הדור זי"ע שבשואה האימה נתגשם העולם מאד, ובדור שאחרי השואה הכל נעשה גשמי יותר, הרבה יותר מירידת הדורות, ולכן יותר לא יהיו גילויים אמיתיים שיעוררו לתשובה על ידי הוצאת דיבוקים רח"ל כמו שהיו בשנים שלפני השואה, [וכמו שהעידו עדי ראייה שנוכחו במעמד הנשגב כשהגה"ק ר' אלחנן ווסרמן הי"ד עם עוד תשעה תלמידי חכמים הוציאו דיבוק בשליחות רבם מרן ה'חפץ חיים' זי"ע, ולפני שהוציאו אותו גילה הדיבוק את פשעו של האיש שנכנס לתוכו, ואת פשעיהם של הרבה אנשים מהנוכחים שם סביב, ומאידך האריך הדיבוק בשבחיו של החפץ חיים' ואמר שבשמים הוא נחשב כמו 'תנא', וכתוצאה מהגילויים הנ"ל רבים הרהרו בתשובה]. ועוד הוסיפו הצדיקים הנ"ל שכמו שאין השגות גדולות ברוחניות כמו דורות הקודמים, כן זה לעומת זה נחלשו כוחות הטומאה ביתר שאת, (אבל בעניינים שונים שנאמרו בחז"ל שלא מסמנא מילתא להתחיל דברים בזמנים שונים שהקפידו על כך קדמונינו, אף אנו עדיין חוששים טובא לכל המובא בדבריהם בזה, וזאת משום שכיון שביאר הרשב"א (שו"ת ח"א סי' תיג, ובשו"ת המיוחסות להרמב"ן סי' רפג) שיש עניינים שהקב"ה הטביע בטבע העולם מיד בבריאתו שעל פי דרך העולם יש בהם אחוז סכנה, אע"פ שקיימא לן (שבת קנו.) אין מזל לישראל [וכמו שהאריך הרמב"ן בפי' עה"ת בכמה דוכתין], אבל אין לסמוך על הנס, עכ"ד. א"כ מה שאנו חוששים אינו משום חשש כישוף וכוחות טומאה וכו', אלא על פי חז"ל רבותינו הראשונים שהראו לנו את הדרך להזהר במה שצריכים להזהר מפני טבעיות הבריאה, (וכן כל מה שהורה לנו בצוואתו רבינו יהודה החסיד זי"ע הוי נמי בתוך הכלל הנ"ל).

וכן מה ששלומי אמוני ישראל שבכל הדורות הודרכו בעבר ומונהגים גם כיום ע"י גדולי הדורות שלא לבלוט ולהבליט את

עצמינו בני משפחתינו ואת הצלחתם בעיני הבריות, כדי להמנע מאי מי להטיל בהם עין הרע, וכמו שאמרו בגמ' (ב"מ קז:) 'והסיר ה' ממך כל חולי' (דברים ז טו) אמר רב זו עין, רב לטעמיה וכו' אמר תשעים ותשעה (נפטרים) בעין רעה ואחד בדרך ארץ, אין זה רק משום חשש כוחות הטומאה של הסיטרא אחרא וכדומה, שהם נחלשו טובא עם ירידת הדורות, ואף יותר מירידת הדורות וכמשנ"ת, אלא גם מפני הציווי הפשוט והברור 'הצנע לכת עם אלוקיך', שהורה לנו הקב"ה בזה להתנהג בצניעות והכנעה, וכמו שכתוב (דברים י יב) 'זהלכת בדרכיו', ועוד ציוויים בחומש דברים, וא"כ הנהגה בגסות והשתרות עובר על רצון הבורא ית"ש, וממילא עלול ח"ו ליענש על הנהגתו זו, וגילה הקב"ה שהעונש על הנהגה שלא בצניעות הוא מפני הצער הנגרם לבריות מהתרברבותו עליהם, שהקב"ה מקפיד על צער ועלובו בריותיו, ולכן הוא מעניש מי שמצערם, ולא משום כוחות זרים, קליפות, וכיוצא בהם וכו', לכן כפי המקובל מגדולי הדור האחרון זצ"ל, עיקר ההקפדה בעניינים אלו בזמנינו הוא שלא לעורר תשומת לב והבלטה בעניינים שלא צריכים לחיזוק הדת, ואחרי ההקפדה והזהירות להתנהג בהצנע אין לחשוש לעניינים ונוק של עין הרע, (ואע"פ כ"כ נהגו צדיקים מהדורות הקודמים לעשות את ה"אופש'רעכץ" הידוע, ואע"פ שלפי הטעם הפשוט שכתבנו בעניין היזק עין הרע אין תועלת בזה, מ"מ כדי לחזור בתשובה ולהתחרט על התנהגותו הנלוזה שהתרברב על הבריות ומשך את עין הבריות עליו, וכדי שיקבל על עצמו מכאן ולהבא להיטיב את דרכיו עם הבריות ע"י התנהגות צנועה ולהיות טוב לב עם הכל, וכנראה כוונתם שביחד עם החרטה וכו' מועיל בדרך סגולי הפעולות האחרות כיון שנתקבלו בישראל דור (דור). אך ראיתי בכמה סה"ק שהסבירו שהעין הרע יכול להזיק פשוטו כמשמעו שיש בו כח רוחני להזיק כמו זורק חץ, (וע"י באחרונים בתחילת מס' ב"ב שהסבירו בכך גדרי היזק ראייה) אבל גם לדבריהם אין זה מכוחות הטומאה, וגם לדבריהם ע"י תשובה ומעשים טובים והתנהגות בענוה, מכלה את הנזק של

ה'צמח צדק' שבזמנינו מפני ירידת הדורות מבחינה רוחנית נשתנה גם ענין אמיתות החלומות, ובדורותינו אינם אלא שוא ורעות רוח, ואם אמורים הדברים לגבי דורו של ה'צמח צדק' כל שכן בדורנו אנו שנתגשם טובא ונעכרו גופותינו הרבה יותר מבדורות הקודמים, ולכן אין לנו לחוש לשום חלום.

ואע"פ שהרבה שאלות ותשובות מצויות בספרי השו"ת בדורות הקודמים, (ואף כאלה שלאחר ה'צמח צדק'), שדנו בעניינם של קבלות טובות שנתקבלו בחלום, האם יש חיוב לקיימם, ומהו החומר של קבלות אלה, והוא ע"פ מה שמבואר בטושו"ע יור"ד (סי' ר"י ס"ב), אבל בודאי יש להקל על פי דברי ה'צמח צדק' לעניין תענית חלום בדורינו, וכן קבלתי מרבתי זי"ע שהיא הדרך הנכונה בדורינו.

ומה שהקפידו רבותינו זי"ע בעניין הלימוד בליל ניט"ל, היינו משום שהתורה הנלמדת בלילה הזה הולכת רח"ל לקליפות, ומה שלא חילקו בעניין זה שבדורינו אין לחוש לזה, מפני שכאמור בזמנינו בטלו כל כוחות הטומאה, יש לחלק בין כוחות הטומאה שבעולמינו השפל, שבזה כאמור הרחבתי לעיל שנחלשו ובטלו כמעט כליל, מה שאין כן הפגם שנעשה בתורה שנלמד בליל ניט"ל, הוא משום שלימוד התורה בלילה הזה הולך לקליפות טומאה בעולמות עליונים, ונותן בהם חיות, ואינו עולה לצד הקדושה כמו כל לימוד תורה הנלמד בקדושה כפי יכולתינו, אלא הולך ללעומת זה לחזק ולתת חיות בכח הקליפות והטומאה בשורשם בעולמות העליונים, אבל לעולם בעולמינו השפל נחלשו כוחות הטומאה, וכמו שהבאתי מקודם.

ולפי המבואר בספרי הרה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין ובספר ליקוטי הלכות למוהרנ"ת מברסלב זי"ע שהבאתי לעיל, שהגויים בעצמם ביטלו את חכמת חכמי קדם וכוחות הקליפות, יתכן שיש חילוק בזה בין ארצות המערב המלומדים בעיניהם שביטלו ולעגו לכל העניינים של כוחות רוחניים, ובכללם לכוחות הטומאה וכל מיני קוסמיות ועניני כישוף. ומי שחושש לדברים שהוזכרו בחז"ל שהם מ'דרכי

העין הרע, שכוחות רוחניים מבטלים נזק רוחני.

וכמובן שאינו בכלל מה שכתבתי מנהגים וקפידות שנהגו מדור דור, שהמזלזל בהם נענש אע"פ שהוא אינו מקפיד, דמכיון שכל ישראל מקפידים, והוא נכלל בתוכם, לכן על כרחו גורלו תלוי בגורלם, והוה בעל כרחו כאילו הוא גברא דקפיד ומאן דקפיד קפדינן עליה. וידוע מה שכתב ה'ישמח משה' (בשו"ת 'השיב משה' סי' (או"ח יג)) בשם הרשב"א, דז"ל הרשב"א "אין לדחות הקבלה שיש ביד הנשים הזקניות מבני עמינו מפני ששים רבוא (600000) מופתים המראים לסותרו, כי חק לישראל למעלה מהטבע והשכל, עכ"ל. וואע"פ שלא נמצאים הדברים הנ"ל בכתבי הרשב"א שיש בידנו, מ"מ נאמנים עלינו דברי ה'ישמח משה' זי"ע שכן כתב הרשב"א].

ויש להוסיף מה שכתב בספר 'חול המועד כהלכתו' (פ"א הערה נא) מספר נחלת אבות שכתב בשם מי שראה תשובת אדמו"ר ה'צמח צדק' זי"ע שנשאל "בדבר החלומות שציוו חז"ל (ראה שו"ע או"ח סי' רפה ס"ה) להתענות עליהם, וענה על זה, שזה היה רק בדורות הראשונים, אך בזמנינו החלומות שוא ידברו" עכ"ל. ולכאורה יפלא איך אפשר לשלול כל ענייני החלומות, שמצינו הרבה בדברי חז"ל שיש בהם אמת, וכגון הא דאיתא בגמ' (ברכות י.) "ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרוייהו, אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם, אל ימנע עצמו מן הרחמים. (שם י.) א"ר חנן אפילו בעל החלומות אומר לו לאדם 'למחר הוא מת' אל ימנע עצמו מן הרחמים. וחזינן מדברי הגמ' שבעל החלומות הוא עוד יותר מחרב חדה מונחת על צווארו. ועוד איתא שם (נה:) "רבא רמי כתיב 'בחלום אדבר בו' וכתב 'וחלומות שוא ידברו', לא קשיא, "כאן ע"י מלאך כאן ע"י שד", עיי"ש בגמ' ובחי' אגדות להמהרש"א. ועוד שנינו סוגיא ערוכה שם בפרק הרוואה (נה:נז:) בענייני החלומות, וחזינן משם שיש להתייחס לדברי חלומות בכבוד ראש ועכ"פ צריך לפותרם מיד לטובה, ועל כרחך צריך לומר שראה האדמו"ר בעל

אחד, ומדמיונו הפורה נדמה לו שכאביו הם מיוחדים בדרור ובלתי נסבלים בעליל, ובמצב כזה אפשר להתרפאות ע"י רפואות של דמיונות, שמשחררים את הלחצים ונעשה בזה רגוע ושלו, ומסיח דעתו על ידי זה מכאביו המדומים. ושמעתי מפי אחד מגדולי הדור ז"ע על שיטה מסוימת של רפואה אלטרנטיבית, 'שחלק מהאנשים מאמינים שיש בה תועלת, וחלק אחר אומר שהכל שטות ורעות רוח ואני גם בדעה זו. ועם כל זה בשביל ההרגשה הטובה, כדי שאנשים ירגישו שעשו את כל מה שאפשר לעשות עבור עצמם ו/או קרוביהם ו/או יקריהם וכו' כדאי לפעמים להשקיע בזה].

וגם יודעי חכמת הקבלה הבקאים בכתבי האר"י ז"ל לא מייחסים חשיבות להרבה מהשיטות הישנות והמתחדשות מזמן לזמן, (ולא כאלו הטועים שיש איזה מקורות נאמנות בקבלה לשיטות המתחדשות, ומה שמצטטים בשם מקובלים בעניינים אלו, אינו ענין לכתבי האר"י ז"ל ותלמידיהם ז"ע שהתקבלו על תלמידי הבעש"ט ז"ע, שעליהם אנו סומכים, ובספריהם לא מוזכר לא מיניה ולא מקצתיה.

ולכן מה שנפוץ שיש גם מגדולי וצדיקי הדור שליט"א אשר רבים משחחים לפתחם, שהם מסכימים לשואלים בעצתם לדרוש לקבל טיפול בשיטות הריפוי הנ"ל, זה אינו מהווה הסכמה וכניעה ואמונה בשיטות השונות, אלא הוא בבחינת בדרך שאדם רוצה לילך מוליכים אותו, ואשרי האדם עוז לו בך ומבטחו בה, אבל מה נעשה להמונים הלקויים במיוחדים למיניהם ותרים ומחפשים אחר כל דרך אפשרית להקל להם ממכאוביהם, ואין להם די כוחות הנפש להתגבר בעבודת השי"ת ואמונה פשוטה, ובוה מטעים גם המטפלים בכך שהם מפרסמים שצדיק פלוני וצדיק אלמוני תומכים בשיטתם החדשה והנפלאה, ובוה גורמים שעוד יהודים תמימים שאפשר שעל ידי יגיעה באמונה היה באפשרותם להתגבר על המיחושים ולמצוא מזור לרפואתם, [שמחלות שבאים מדמיון בודאי אפשר ליפטר מהם בכוחות אמונה פשוטה], מתפתים ללכת אחרי

האמורי, נחשב בעיניהם כאדם בור ומחוסר השכלה, ונקרא בלשונם SUPERSTITIOUS, ולכן באמת אין שום ענין כישוף וכיז"ב במדינות הללו, מה שאין כן בארצות המזרח, הן ארצות המזרח הקרובות שגרים בהם המוסלמים, והן בארצות המזרח הרחוק שרבים מתושביהן הם עובדי אילים, בארצות האלו חוששים טובא לכל מיני כוחות רוחניים כידוע, וא"כ יתכן שבארצות הנ"ל כיון שלא ביטלו בדעתם את העניינים האלו עדיין יש בהם כוחות רוחניים כפי הסבר הצדיקים הנ"ל ז"ע, ובכלל זה גם כוחות הטומאה והכישוף.

גם ידוע שיהדות עדות המזרח חששו בכללותם טובא לעניינים הללו, וכן נראה נמי ממה שכתב הג"ר דוד פארוד בפ' 'חסדי דוד' על התוספתא במס' שבת (פרקים ז-ח) [שמונה שם התנא מסדר התוספתא את כל הדברים האסורים משום 'דרכי האמורי'] וכתב שם ה'חסדי דוד' על כמה מן הדברים המוזכרים שם, שבהם בעוה"ר המון העם נכשל בהם. ומבואר מדבריו שהמון העם במדינות המזרח חששו שיויקו להם כל מיני מעשים ומאורעות אע"ג שלפחדם לא היה שום בסיס שכלי, ובוה נכשלו בטעות בלא יודעים ב'דרכי האמורי'.

וכן העיד הב"י (יור"ד סוס"י קעט) שהרבה נכשלים במה שמפורש לאיסור בתוספתא מס' שבת (פרקים ז-ח), ואולי זהו הטעם למה שידוע שכמה מקובלים מעדות המזרח חששו טובא לענייני קסם וכו' להחמיר, וייחסו לעניינים אלו חשיבות מרובה, וגם דברים שהתירו (שיטות שונות המתחדשות מזמן לזמן לרפאות וכו') התייחסו להם חשיבות מרובה כאילו יש בהם כח רוחני אמיתי, (אנרגיה טלפטיה ממרחקים בלי לפגוש את האדם המטופל וכו'), בעוד שגדולי הוראה יוצאי אירופה לועגים על הרבה מהעניינים האלו, (ולדעתם השאלה הזאת יותר שייכת לשו"ע חו"מ הל' אונאה ומקח טעות, ולא לשו"ע יור"ד הל' מעונן ומנחש), ודעתם שהמחלות באות מדמיון, מכך שהאדם שוקע בכאביו, שחושב כל היום על הכאבים שיש לו בגוף, אע"ג שכאבים שכאלו נמצאים בעצם אצל כל

אף אם אינו בסיוע שום כח של טומאה, מ"מ מסתבר שיש בו איסור תורה משום דרכי האמורי, שאף אם לית ביה את האיסור דאורייתא הפרטי של מעונן או מנחש וכו' מפני שבטלו כוחות הטומאה כאמור לעיל, מ"מ בכלל האיסור הכללי ד'ובחוקותיהם לא תלכו' איתה, שב'דרכי האמורי' עובר בכל גווני על הלאו ד'ובחוקותיהם לא תלכו' הכללי, בנוסף על כך שעובר על הלאוים הפרטיים דמעונן ומנחש וכו' שבהם הוזהר בכל אחד כפי המעשה שעשה, וכמו שהרחיבו מוני המצוות והפוסקים (ב"ח בס"ק קצח סוף ס"ק א), א"כ אפילו אם תימצי לומר שבביטול כוחות הטומאה נפקע הלאו דקוסם, מ"מ העושה כמו המעשה שעשו הקוסמים בימי קדם ומנבא עתידות בודאי עושה כחוקותיהם, ועובר על לאו ד'ובחוקותיהם לא תלכו'.

ויש להוסיף שלפי שיטת הרמב"ם נראה שיש בזה גם את הלאו של מעונן מנחש וקוסם בנוסף ללאו של 'ובחוקותיהם לא תלכו', שכתב (הל' ע"ז פי"א ה"ט) שבכלל לאו ד'לא תעוננו' מי שאוחז את העינים בזריות התנועה, שאסור מן התורה כיון שהוא מרמה את חלושי הדעת כגון הנשים והטף שעושה מעשה תמהון והוא לא עשה, עכ"ד. ובהמשך דבריו שם (בהל' טז) כתב הרמב"ם 'ודברים האלו כולם' ורצונו לומר מנחש קוסם מעונן דורש אל המתים מכשף שפירט הרמב"ם את דיניהם לעיל מיניה, 'כולם דברי שקר וכזב הם... אינם דברי חכמה אלא תהו והבל שנמשכו בהם חסרי הדעת .. עכ"ל, ומבואר מדבריו שיש איסור תורה גם כשאינו משתמש או מסתייע מכוחות הטומאה, ואף כשכל מעשיו הבל ורמיון, וא"כ בודאי שגם בזמן הזה מי שעושה מעשה 'קוסמות', אם שורשו של המעשה הוא מקוסמים שהיו בימי קדם, נשאר האיסור גם בזמן הזה, ואע"פ שאין בזמן הזה את כוחות הטומאה, וכל מעשיו שקר ותרמית.

אבל על אלו הדברים חלקו כל גדולי הפוסקים (הרמב"ן (בפי' עה"ת דברים יח ט) דרשות הר"ן (דרוש יא, דפו"י דף מ:)) ב'הגר"א (יור"ד סי' קעט ס"ק יג)) והם סוברים

הטיפולים היקרים המייגיעים והממושכים, ולהאמין בהצלחת הטיפולים אחרי שמשקיעים בהם הון רב, שטבע האדם שרוצה להרגיש שלא איבד את מיטב כספו בדברים של שטות.

וכבר כתב הדברי חיים (שו"ת יור"ד ח"ב סי' קל) שאינו מסתכל ומתייחס לשום ספר קבלה שלא עלה על שולחנם של תלמידי הבעש"ט זי"ע, (ומזה ראייה לסתור מה ששמעתי ממקובל ידוע שאמר שתלמידי הבעש"ט זי"ע לא ייחסו חשיבות לספרי הקבלה של הרמח"ל, וראייתו מכך שאינם מזכירים ומביאים בספריהם מדברי הרמח"ל בספרו 'קל"ח פתחי חכמה' אפילו פעם אחת, עכ"ד, דהנה ה'דברי חיים' בפרשת ראה (דפו"י דף נט. ד"ה ראה אנכי) מביא מדברי הרמח"ל בספר הנ"ל, והוא בעצמו כאמור מעיד בשאלה הנ"ל שאין דרכו לעיין בשום ספר קבלה שלא למדו בו תלמידי הבעש"ט זי"ע, א"כ הרי יש בזה עדות נאמנה היפך דברי המקובל הנ"ל. - וכן מובא בפתיחה לספר מסילת ישרים (הוצאת 'אורות חיים' תשמ"ח) באריכות, שחביבות יתירה חיבב הרבי ר' בער - המגיד ממזריטש זי"ע את ספרי הרמח"ל, ואכמ"ל).

והנה כתב הרשב"א (ח"א סי' תיג) דבר שלא פועל כלום והוא בחזקת שטות ומ"מ רגילים הגויים לעשותו, יש בו משום דרכי האמורי ואין מתרפאים בו, אבל דבר שהוחזק כדבר תועלתי, אע"פ שאינו מובן בשכל, מותר להתרפאות בכח הסגולי שבו, ולכן התיר הרמב"ן להשתמש בטבלא שיש עליה צורת ארי והוחזקו לרפאות בה, שאין בה משום דרכי האמורי, והב"י (יור"ד סי' קמא [אות ז]) הביא את דברי הרמב"ן הנ"ל, וכתב עליהם 'ומצאתי בתשובת חכמי קאטלוגיה האחרונים שהרשב"א הושג מחכמי דורו על היתר צורה זו, וחזר בו'. והכנסת הגדולה (שם סי' קצח [אות ז]) הביא את דברי הב"י הנ"ל לדינא, ויעווי"ש מה שכתב על דבריו, ועיי' ב'דרכי תשובה' (סי' קעט ס"ק ז) מה שכתב בזה. (עיי' להלן מש"כ בדינו של הרשב"א וביאור הכנה"ג ביתר הרחבה בעזהשי"ת), וא"כ גם בזמן הזה כל מי שעוסק בהגדת עתידות כדרך הקוסם,

שיש בהם תועלת שלפעמים מכוונים אל האמת, וא"כ אינם הבל ממש, והאריכו האחרונים (מעשה רוקח (הל' ע"ז פי"א הט"ז) וים החכמה (עמ' מז הערה יד)) לתרץ, דאע"פ שיש בהם אמת, מ"מ כיון שחלקם הגדול הוא הבל גמור, לכן למי שחושב שכל דבריהם אמיתיים בהחלט, וכך הוא מקבל אותם, הם נחשבים כהבל ומעשה תעותיים.

אך לפי מה שביאר הרמב"ם בספר הי"ד (הל' ע"ז פי"א ה"ט) ובספר המצוות (מל"ת לב) בביאור איסור 'מעונן' והאוחז את העינים, שכל המטעה את ההמוֹן-עם ע"י עשיית דברים הנראים תמוהים, אע"פ שאינו אלא זריזות הידים הרי זה אסור מן התורה. ועיי' בב"ח (יור"ד סי' קעט אות ב) שהאריך בבי' דברי הרמב"ם הנ"ל. והכי קיימא לן לדינא, וכמו שכתב ה'חכמת אדם' (כלל פט דין ו) תוכחה מגולה להבדחנים העושים דברים כאלה בחתונות. א"כ מסתברא שהוא הדין בזמנינו שאינו אלא שטות והבל גמור, מפני שכבר בטלו כל כוחות הטומאה והכישוף, אסורים מן התורה, כיון שעוסק בדברים המטעים המתמיהים את הרבים, והמוֹן-העם מאמינים בו שיש בו כוחות רוחניים נסתרים וגלויים.

ועוד טעם שיש בהנ"ל (פי' בדבר ששורשו בכוחות הטומאה אשר היו בימי קדם, אע"פ שכיום אינם) משום (ויקרא יח ג) 'ובחוקותיהם לא תלכו', שאסור לעשות פעולה שמקורה הוא מדרכי האמורי, ולפי המבואר בב"י (ריש סי' קעח) ע"פ שו"ת מהרי"ק (שורש פח) כל דבר תמוה שאין בו שום טעם וסברא נגלים נקרא חוק העכו"ם גם אם אין שורשו נובע מעבודה זרה ככל הידוע לנו, וגם אם אין בו משום ניחוש (או כישוף), ומשום שעצם הדבר שעושה מה שדרך הגויים לעשות, ועושה כן בזה שנוהג במנהגיהם התמוהים כדי להתדמות להם, ואפילו אינו מראה שום דבר פלא אסור מן התורה משום הלאו הנ"ל. וא"כ אע"פ שאין הפעלה או השתמשות בכוחות הטומאה, מ"מ כל העוסק בפעולות הבל של הגויים עובר באיסור של תורה, גם אם אינו מחקה מעשה קוסם של ימי קדם, שגם המחקה חוקות הבל

שבדורות הקדמונים היו כוחות טומאה והיה ממש במעשה השדים ובחכמת האיציטגינים וכיוצא, ולדעת הרמב"ן (בתשובות הרשב"א המיוחסות להרמב"ן סי' רפג) יש לחשוש לכתחילה לדברי האיציטגינים, ולא לעשות לכתחילה מעשה כנגדם, (אם אינו מעשה מצוה), אלא שסובר הרמב"ן שמדין 'תמים תהיה עם ה' אלוֹקִיךָ' אין לדרוש במערכות השמים. והביא (הרמב"ן שם) שלדעת הרמב"ם הנ"ל הכל מעשה הבלים ואין בו כלום, והשיג על דעת הרמב"ם מסוגיית הגמ', וסיים 'ואלו דבריו צריכים עיון'. (והובאה המחלוקת הזו בב"י סי' קעט [אות א] ג], ובחי' הר"ן (על הדף) במס' סנהדרין (סה: ד"ה וחכמים) הביא דעת הרמב"ן שאפילו בדברים שהם ניחוש גמור שאינו דרך איציטגינות יש לחשוש מלעשות כנגד במקום שאפשר, ושוב ראיתי שכן מפורש ברמב"ן (בתשובה הנ"ל).

וצריך לעיין טובא ליישוב סתירת דברי הרמב"ם אהדדי, שכאמור לעיל כתב בהל' ע"ז (פי"א הט"ז) שדברי הקוסמים והמעוננים 'כולם דברי שקר וכזב הם... אינם דברי חכמה אלא [דברין] תהו והבל שנמשכו בהם חסרי הדעת ..', ואילו בהקדמתו לפירוש המשנה כתב ש'דברים שיגידו הקוסמים ההם אפשר שיתקיימו ובקצתם יצדקו אלא שאי אפשר להיות שיצדקו בכל העתידות'. וכן כתב בספר הי"ד החזקה בהל' יסודי התורה (פ"י ה"ג) שמקצת דבריהם מתקיימים ומקצתם אינם מקצתם. [ואישתמיטו דבריו אלו של הרמב"ם מכמה אחרונים שהקשו סתירה בדבריו מפי' המשנה, ולא הקשו שהרמב"ם סותר דבריו בספר הי"ד מיניה וביה]. וגם בספר מורה נבוכים (ח"ג פר' לז) המובא בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' תיג) כתב שלפעמים אומרים אמת, ומאריך הרמב"ם (במו"נ ח"ב פר' לז) בכח המדמה שיש בו תועלת לומר עתידות הקרובות ולכוון לפעמים אל האמת, (אבל לדעתו של הרמב"ם הוא מכוחות הנפש ואין בו כוחות טומאה ושדים ולא כדברי שאר הראשונים), וא"כ הרמב"ם סותר דברי עצמו דמחד כתב שהם מעשי הבל שאין בהם כלום, ומאידך כתב

ובשו"ת הריב"ש (סי' צב) וכן בבי' הגר"א הנ"ל שהיה כח של טומאה לעושי כישוף, ולחזוי איצטגנינות וגם לעניני ניהוש היה חכמה אמיתית ולא דברים של הבל, אין לאסור בלאו בזה"ו שבטלה כוחם וכולו הבל.

[אך זה ברור ופשוט שדברים שנאסרו בהנאה משום ע"ז משמשיה תקרובתה ונוייה אסורים גם בזמה"ז, ואע"פ שעכו"ם בזמה"ז אינם בקיאים בטיב עבודה זרה כבימי קדם, וכמו שכתבו התוס' בע"ז (נז: ד"ה לאפוקי) שכתב רבנו תם דמשום כך נהגו להקל במגע עכו"ם בהנאה בזמה"ז שאין העכו"ם יודעים בטיב הניסוך וכן פסק הרמ"א (יור"ד סי' כג ס"א) ובט"ז (סי' ב), אבל לענין תקרובת ומשמשים סתימת הרמ"א (בסי' קלט – קמו) שגם בזמן הזה אסור בהנאה, ועל כרחך עלינו לחלק לבין ניסוך יין שאינו מדובר שמנסך בבית האילים וגם לא שמענו מפיו שכוונתו לעבודה זרה, מה שאין כן לענין תקרובת וכו' שברור שכוונתו לעבודה זרה, בודאי נאסר בהנאה. ודעת המהר"ח אור-זרוע (סי' קעח) להקל, וכבר כתב מו"ן הגאב"ד מטשעבין זצ"ל בשו"ת 'דובב מירשים' (ח"א סי' לז) שחלילה להורות כן כנגד סתימת כל הפוסקים].

אבל ה'נחלת שבעה' בשו"ת (בסוף ספר השטרות, סי' עו) פי' ברמב"ם עפ"ד בספר המצוות (מל"ת לא) שאין איסור תורה רק מגונה הוא מאד ולכן לוקה מכות מרדות, (ולכאורה יש עכ"פ איסור דרבנן דלא מצאנו מכות מרדות אלא בעובר על איסור מדבריהם). ובשו"ת המיוחסות להרמב"ן (סי' רפב) כתב שאסור מן התורה שהוזהרנו על זה בפסוק 'תמים תהיה עם ה' אלקיך' ולכן התיר הרמב"ן במקום חולה שאין בו סכנה לשאול בהם, ודעת הש"ך (יור"ד סי' קעט ס"ק א) להחמיר כמו המהרש"ל שיש בזה לאו, ואסור אף במקום חולי, [ובסוף ציין לבי' בשם הזה"ק דאיסור גדול לדרוש במכשפים אפילו במקום חולה, והכוונה אפילו חולה שיש בו סכנה כמו שמפורש בזה"ק בפרשת תזריע (ח"ג דף נא.), ובספר היראים (דפו"י מצ' ז', בדפוס ע"פ 'תועפות ראם' הוא בסי' שלה) מנה במניין

של גויים שבדורינו עובר על הלאו של 'ובחוקותיהם לא תלכו' לדעת המהרי"ק. וא"כ העולה לדינא מכל מה שנתבאר בעזה"ש"ת עד כה, שאפילו אם תימצי לומר שבזמנינו כיון שנתבטלו כוחות הטומאה אין איסור מה"ת מפני הלאוין הפרטיים של קוסם מעונן ומכשף וכו', מ"מ עדיין אסור מן התורה לעשות את אותם פעולות משני הטעמים הנזכרים לעיל, (א) משום שכיון שאין בהם טעם נגלה הוי בכלל מעונן, (ב) ומפני שמקורם במנהגי הגויים הוי בכלל 'ובחוקותיהם לא תלכו'.

אולם הני מילי למי שעושה בעצמו את הפעולות הנ"ל, וכשהוא לצורך ריפוי הרי נאמרו האיסורים הנ"ל לרופא (האלטרנטיבי) שמרפא בהם, אבל בזה לא נתברר מהו דין השואל בקוסמים או בעניני רפואה הפציפיט שמקבל את הריפוי, האם גם הם בכלל האיסורים הנ"ל, או דילמא לא אסרה תורה באופן ישיר (ואם יש בזה משום 'לפני עור' ואביזריה, יבואר בעזה"ש"ת להלן) אלא לפועל ו/או למרפא ולא על המבקש את עזרתם של אלו העוסקים בהבלים הנ"ל, ואין הם עוברים באיסור מן התורה או אפילו מדרבנן על הטפלים לקוסמים והוגי העתידות.

והנה הרמב"ם בהל' ע"ז (פי"א ה"ו) פסק שאסור לשאול לקוסם, והשואל לקוסם [למענון ולמכשף] מכין אותו מכת מרדות, עכ"ד. ונחלקו הפוסקים בפירושא דמילתא, המהרש"ל בים של שלמה במס' חולין (פ"ח סי' יג) כתב שהרמב"ם סובר ששניהם עוברים בלאו (הפרטי של קוסם ומכשף) אלא מפני שהשואל אין בו מעשה מכין אותו רק מכת מרדות, וכמו שכתב הרמב"ם (שם הל' יד) גבי שואל אוב וידעוני וז"ל 'הנשאל בהם באזהרה ומכין אותו מכת מרדות', שהלאו חוזר על כל המבואר בתורה.

ולכן לענין לאו דקוסם וכישוף י"ל שאפילו דבר שהיה בימי קדם דבר שיש בו כח הטומאה, אם במשך השנים נתבטל כוחם וכל כולו שטותים והבלים, א"כ גם לדברי הרמב"ן עה"ת בפרשת שופטים (דברים יח ט"ט), וכן דעת הרשב"א בשו"ת (ח"א סי' תיג) באריכות,

הפשטות של הלאו, שכל מה שדרך לדרוש מנביא אל תדרוש מהוברי שמים קוסמים מנחשים מעוננים למיניהם, אלא מנביאי אמת. שוב ראיתי משמעות להנ"ל בדרשות הר"ן (דרוש יא) עיי"ש.

וראיתי בספר 'ים החכמה' (הנדפס לאחרונה ע"י הרה"צ המקובל וכו' שליט"א) שדייק כן מדברי הטור (סוסי קעט) שא"א הרא"ש חילק בין מעשה שדים למעשה כשפים, ומותר לישאל בהן על הגניבה איפה נמצא, א"כ משמע שלשאל למי שעוסק עם כוחות טומאה (כמו במכשף) על חפץ שנגנב אסור, שרק שדים שאינם כוחות טומאה כמו מכשפים התיר הרא"ש, א"כ הוא הדין באוחז במקלו כדרך הקוסם ומתבונן במחשבתו כמו שהאריך בספר המצוות ובמורה נבוכים, ומגלה מקום הגניבה יש לאסור משום לאו דקוסם על אף שפשטות הפסוק במגלה עתידות, (אבל משום מעונן ומנחש קשה לאסור שפשטות הלאוין בדברים של עתידות כגון 'עונה זו קשה לדבר זה' וכיוצ"ב, ובמנחש פשטות הלאו בניחוש על העתיד, האם כדאי לצאת, פתו נפלה מפי/מפיו וכו').

ועדיין יש לעיין בזה מכיון שי"ל שגם בקוסם לפי דברי הנצי"ב הנ"ל הפירוש ב'קסם' הוא גילוי עתידות, אבל לקושטא אין זה דרך הראשונים שהרי בסמ"ג (לאו נב) מפורש שקסם לשון מקל שקלפו ממנו הקליפה מצד זו וזורקו, וגם הרמב"ם הזכיר את הספרי שאוחז מקל בידו וגם הסמ"ק (סי' קמג) שהזכיר עניין השבעת כוחות טומאה בביאור קוסם, אינו חולק על הספרי שמדובר באחיזת מקל בידו. א"כ אין הוכחה מעצם המילה 'קוסם' שהפירוש לומר עתידות, אלא כן הוא עיקר תפקידם, וכמו בלהבדיל בנבואה שעיקר תפקיד הנביא להתנבא העתידות ולומר המעשה אשר יעשו או ימנעו מלעשות, ולא לגלות גניבות ושאר מסתורין.

ובספר 'ים החכמה' הנ"ל הביא לשון ה'מורה נבוכים' (ח"ב פל"ז) שכתב שעיקר עניין קוסמים הוא כח המדמה שלו ובזה נעשה 'קוסם' להגיד נסתרות, ולא הזכיר הרמב"ם

הלאוין את הפסוק (דברים יח יד) 'כי הגויים ההם אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו וגו', אבל כל זה בקוסם גמור, אבל מי שעוסק עם אותו פעולה בזמנינו שהכל הכל הכלים ואין ממשות בדבריהם, יש להסתפק האם יש בזה איסור תורה או דרבנן, ונראה שלהרמב"ן גם בזה יש איסור תורה של 'תמים תהיה עם ה' אלקיך' כיון שסוף סוף נתפתה והולך אחרי הכלים ויהבלו, אבל למפרשים שיש לאו יש להסתפק אם בזה יודו להרמב"ן שיש איסור עשה של תמים תהיה, ועיי' במהרש"ל שמשמע שחולק על עיקר דברי הרמב"ן בביאור פסוק 'תמים תהיה', ובגמ' פסחים (ק"ג): שמפורש שיש איסור של 'תמים תהיה' בשואל לכלדיים, צ"ל למהרש"ל שלא דוקא איסור עשה ממש, עכ"פ לכו"ע יהיה עכ"פ איסור דרבנן לפונים בשאלה למתעסקי קסם אע"פ שכל כולו הכלים. ולפשטות הרמב"ם בה' ע"ז (פי"א הט"ז) גם דבר שכולו הכל אסור מן התורה במעונן ומכשף וקוסם וכנ"ל, א"כ בודאי יש איסור גם על השואל.

וכל זה באמר עתידות שהוא פשטות הקוסם כמו שכתוב במפרשי התורה ובראשם הרמב"ן, והרמב"ם פסק שה"ה כשעושה דבר מסויים על פי דבריהם, (וכלשון הרמב"ם או שיאמר שראוי לעשות כך והזהרו מכך), ובעמק הנצי"ב על דברי הספרי (עמ' קצח) כתב שהמילה קוסם סובלת שני פירושים, א] לשון אומר עתידות, והוא על פי פסוק 'קסם על שפתי מלך'. ב] לשון מקל דק (קיסמים) ולקסום גלגות את מקרה העבר לא מפורש, וראיתי בדברי רבני הזמן שנחלקו בזה לכאן ולכאן.

ובפשטות התבוננות המקרא משמע לאיסור, וסדר הפסוקים כפי שביאר הרמב"ן עה"ת של ישראל ניתן נביאים אמיתיים אליו ידרושון ולכן אין לנו צורך בקוסמים כמו הגויים, וידוע שבזמן הנביאים שאלו את הנביאים על אבדות וכדומה שיגלו את המצאם, ולא היה בזה פחיתות בקדושת הנבואה וכמפורש בפסוק בשואל, א"כ על אותו משקל מי שהולך לקוסם במקום ללכת לנביא עבר על הלאו שזה

מהמשך הבי"ה שהקשה על דברי הרמב"ם מהגמ' בחולין (צה: דר') יוחנן רצה ללכת לבבל, לקבל פני שמואל ושאל התינוק לפסוק ואמר הפסוק (שמואל א' כח) 'ושמואל מת' ונמנע ולא ירד, ואע"פ שהיה דבר של עבר, איך עשה מעשה על פי התינוק שהרמב"ם לא התיר אלא לשמות עם דבר של עבר, או עם פסוק המשמח, ולא לעשות מעשה או מניעת מעשה על פי הפסוק אע"פ שאינו אלא עניין של עבר ששמואל כבר מת, וחילק הבי"ה שלא שאל בפירוש אם ירד לבבל או לא לרדת, עיי"ש, איך להביא ראי' לאסור קוסם של עבר, שעניין נישוח לחוד, שכיון שמבקש לעשות מעשה על פי בשורת עבר אסור להרמב"ם ועצם שאלת התינוק לפסוק לגלות ידיעה הנסתרת אינו אסור להרמב"ם, שאינו דומה לקוסם שנעשה ע"י פעולות מקל ובצירוף כח המדמה המבואר בארוכה ב'מורה נבוכים' (ח"ב סי' לז) ובספר המצוות (לאוין לא) והרי לשאר הראשונים אין בכלל איסור בלשאול תינוק לפסוק, ולעשות על פיהם, כי הוא מעין נבואה כמו שכתב הסמ"ג (לאוין נא) והכי קיימא לן (רמ"א יור"ד סי' קעט ס"ד) וכל זה פשוט.

והמורם מן הנ"ל שאע"פ שלהרמב"ם והסמ"ג ושאר מוני המצוות שהזכירו עניין 'מקל' בפירוש הלאו של קוסם, יתכן שיש איסור גם בגילוי העבר, אבל בפי' הרמב"ן עה"ת (וכן בעוד מפרשי התורה) מוזכר בעיקר הגדרת 'קוסם' עניין של גילוי עתידות, ולכן קשה לאסור גילוי עניינים שקרו בעבר, כיון שאין ראיות ששאר הראשונים חולקים על דברי הרמב"ן וכמו שכתבנו.

וכל זה משום איסור 'קוסם' אבל עדיין יש לדון לאסור גילוי דברים מהעבר על ידי פעולות שונות ומשונות משום דרכי האמורי, שבכלל האיסור הזה שלא לעשות מעשים תמוהים שמקורם נובע ממנהגי הגויים, ובהו הוא מתדמה להם, [וכמו שהבאתי קודם לכן מדברי שו"ת המהרי"ק (שורש פח)] ולפ"ז נראה שלמעשה צדקו דברי האוסר בספר י"ם החכמה הנ"ל, אבל לא מטעמיה.

שום תנאי של התנבאות עתידות וקשה מאד לבנות מלשון ה'מורה נבוכים' שלא מוזכר בראשונים, ואע"פ שמבואר ברמב"ם בהל' ע"ז (פי"א ה"ו) שלא דוקא לומר עתידות אלא הוא הדין לעשות מעשה על פיהם או לימנע אין זה דומה למגלה מסתורין מהעבר, שבעושה פעולה או מונע עצמו מפעולה על פיהם מראה עניין של חושש לדבריהם, בזה שמתנהג לפי הוראותיהם, משא"כ גילוי מידע מדבר נסתר וכדומה, אין לו שייכות לעניין 'קוסם', ועיינתי שוב בדברי הרמב"ן עה"ת בפרשת שופטים (יח ט, ט) להזכיר בהגדרת קוסם את הפסוק (משלי טז י) 'וקסם על שפתי מלך', וז"ל 'והזכיר קוסם קסמים והיא מחשבה בעתידות בכלל מלשון 'קסם על שפתי מלך במשפט לא ימעל פיו', כמו שאמר (יהושע יג כב) 'בלעם בן עור הקוסם', עכ"ל. ויש לומר שאינו סותר את דברי הספרי [כפי שביארו הסמ"ג ועוד] שקוסם לשון מקל, אלא מכיון שכן דרכם להשתמש במקל מכונים הם קוסמים, אבל עיקר עניינם לומר עתידות, ולכן משתמש המקרא בלשון 'קסם' על גילוי עתידות אע"פ ששורש המילה מלשון מקל, ויש כיוצא בזה במקומות רבים בפי' הרמב"ן עה"ת.

א"כ הדעת נוטה להקל במגלה דברים של העבר שלא עבר על לאו של קוסם, וגם אין בו משום נישוח, וכמו שיבואר, וכן אין בו משום מעונן שאינו מגלה שום עת שטוב לפעול או ההיפוך.

וראיתי בקובץ 'אור ישראל' (גליון טבת תשס"ה) שהביא חכם אחד ראייה להתיר ממה שפסק הרמב"ם (פי"א ה"ה) לעניין איסור נישוח, שמתור לנחש בדבר של עָבָר, כמו שהאריך הבי"ה (בסי' קעט) בביאור הרמב"ם שלכן מתור לומר שמאז שנשא אשה פלונית מצליח בעסקיו, או ששימח על פסוק שאמרו לו התינוקות היוצאים מבית הספר שהוא פסוק של ברכה מותר לשמות ולומר זה סימן טוב, עכ"ד. אין מכאן שום ראייה להנ"ל, שלעניין שאלת המסתורין יתכן שיש איסור קוסם משא"כ לעניין לאו דלא נחששו איסור לקחת העבר לסימן ולא קרב זה אל זה, וכן הביא שם

שכתבו הרמב"ן והרשב"א בשו"ת הנ"ל, או שהם דברים המועילים אלא שידעו חז"ל ששורש הרפואה הוא מכוחות הטומאה והעבודה זרה, כמו שכתב מהר"ם חביב בספרו 'תוספת יום הכיפורים' (יומא פג:).

(ויש עוד ציור כשלא נתגלה לנו מדוע הגויים נוהגים בדבר מסויים, אבל אנו עושים הפעולה עם כוונה מסויימת, (וכמו בגמ' סנהדרין (נב:)) במיתת סייף שכוונתנו בהתזת הראש למעט בניוולו, אעפ"י שהעכו"ם נוהגים כן בלי שום טעם.) והדין לא מפורש במהרי"ק להיתר, אבל הגר"א בביאורו בסי' קעח סעיף א' הביין שגם בציור זה מתיר המהרי"ק, כיון שסו"ס אנו עושים את פעולת הגוי עם טעם).

וזה היתה סברתו של הרמב"ן בשו"ת הנ"ל, וכן מובא גם בשו"ת הרשב"א הנ"ל שעשה טבלה עם צורת ארי חקוקה בו והשתמש בו לרפואה סגולית, כי היתה זו רפואה בדוקה, וכן כתב בס' תוספת יום הכיפורים למהר"ם חביב הנ"ל.

ותירץ בזה קושיות הרשב"א על המורה נבוכים' שלכאורה יש סתירה בדבריו האם מותר לעשות פעולה המועילה שנוהגים הגויים או שאף זה אסור יעו"ש. (ובספר 'פתח הדביר' ('אורח סי' שא סעי' כה-כז) האריך בביאור קושיות הרשב"א, והסיק שדעת הרמב"ם להתיר כל דבר שמועיל שבזה גופא מוכח שאינו מכלל דרכי האמורי, אבל לחילוק המהר"ם חבי"ב גם זה אסור אם הוא הזכר בדברי חז"ל כדבר שאסור משום 'דרכי האמורי', שכל שאסרו חז"ל משום שיש בו משום 'דרכי האמורי' היינו מפני שידעו חז"ל שהמציאות הגויים מכח שהיו עובדי ע"ז וידעו הגויים שסגולת רפואה פלונית שיש בה עזר מכובד או ממזל אלמוני, וכיוצא ברפואות שהמציאו מכח דתם ועבודתם.

וה'דרכי תשובה' (סי' קעט ס"ק ז) העתיק דברי המהר"ם חביב, ובתחילת דבריו (בס"ק הנ"ל) הביא דברי כנסת הגדולה (סי' קעח הגהת ב"י אות ז') שהביא מהב"י ('ור"ד סי' קמ"א ס"ק ז) בבדק הבית (בסוף ד"ה כתוב

ולפני שנכנס לברר את הדין של שיטת הריפוי הקרויה 'מח אחד' ונפוצה בזמנינו, יש לברר את הדין בעוד פרט בהלכות המסובכות האלו, [וכבר כתב הרשב"א (בשו"ת ח"א סי' תיג) שהם הלכות עמומות, שיש הרבה קושיות ממאמרי חז"ל, שיש דברים שאע"פ שהם נראים לכאורה כדברים האסורים בהחלט מ"מ איתא בחז"ל שהותרו מכללם, ומאידך יש דברים שנראים מותרים ומצינו בחז"ל שאסרום, והרשב"א כתב כמה פעמים בתשובה הארוכה הנ"ל תוך כדי שהוא מנסה ליישב בין ההדרים שהוא צריך לו רב בסוגיא שתומה זון], והוא מה דינה של רפואה סגולית, דהיינו שיש לה נסיון שהיא ריפאה ומרפאה הרבה חולים, אבל אין בידי חכמי מדע הרפואה הסבר רפואי מדוע וכיצד היא מרפאת.

במס' שבת (זו). ובתוספתא בארוכה (שם פר' ז-ח) יש רשימה של מנהגים ומעשים שאסורים משום דרכי אמורי, ולפי ביאור המהרי"ק (שורש פח) חלק מהם אסורים מפני שהם דברי תימה שאין שום הסבר בהם, ולכן אם נוהג כמותם נראה כנמשך אחריהם ומודה להם דאם לא כן למה יעשה כדבריהם התמוהים, והוא הלאו של 'ובחקותיהם לא תלכו' ו'חק' הוא דבר בלי טעם, עכ"ד. ומשמע מדברי המהרי"ק שאפילו נוהג שאין לנו שום הוכחה ששורשו מפולחן עבודה זרה, מ"מ עצם זה שהוא דבר מתמיה הוא הגורם את האיסור האמור, ולפי דברי המהרי"ק לעומת זה במקרה ההפוך כשיש טעם או עכ"פ איזושהי הבנה שכלית, אפילו היא מצויה בידי עובדי אלילים אין שום איסור ומניעה לעשות כמעשיהם, ולא חיישינן שמא מכונים האמוריים כשעושים הרפואה הסגולית לכת העבודה זרה שלהם, א"כ רפואה סגולית שבדוק שמועיל מותר, והוא בכלל דברי הגמ' במס' שבת (זו). 'אביי ורבא דאמרי תרויהו כל דבר שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי'. וכל הדברים האמורים במס' שבת (שם) ובתוספתא (שם) שאסור להתרפא ולרפאות בהם, הם מתחלקים לשתי קבוצות, כמו שהם דברים של הבל שאין מועילים, כמו

שהמשתמש בהם עושה כן כדי למצוא מזור לחוליו ומכאוביו, ואינו נדמה כעושה בשביל להדמות להם ע"י עשייתו כמעשיהם, אבל לעניין הלאים הפרטיים דקוסם מעונן ומכשף שבזה כתב הרמב"ם כאמור שאין בהם ממש אלא הבל ורעות רוח, בזה אפשר דלא סברי הרמב"ן והרשב"א כשיטת הרמב"ם, וכן נראה ממה שכתב הרמב"ן בפ"י עה"ת בכמה מקומות (ראה דברים יח ט באריכות) שאין עניני הכשפים שטות, אלא שהקב"ה בזמן הבריאה נתן כח בכוכבים ובמזלות שיהיו מנהיגי התחתונים אשר למטה מהם. ואפילו הרשב"א שהעתיק (בתשובה הנ"ל) את דברי הרמב"ם הנזכרים לעיל ממה שכתב הרמב"ם בזה בספרו מורה נבוכים (ח"ג פל"ז), מ"מ אפשר שלדינא יודה למש"כ הרמב"ן בפ"י עה"ת וכנ"ל, ואפילו נאמר שהוא קצת דוחק לפרש כך בלשון הרשב"א בתשובתו הנ"ל, אבל הוא נכון לדינא למעין היטב, ואולי נימא דכוונתו לחכמי קטאלוני"ה חכמי דורו של הרשב"א שחלקו על דבריו (הובאו דבריהם בבדה"ב יור"ד סו"ד סו"י קמא ס"ק ז) היה לשלול את צורת הארי על הטבלא שחששו שצורת הארי שורשו מעבודה זרה.

ובטור וב"י או"ח (סי' שא אות כז) איכא מחלוקת הראשונים בכל דבר שעושים לרפואה, ונודע ע"פ הנסיון שהוא מרפא, והוא מעשה שאינו ניכר שיהא בו רפואה כלל, האם יש בו משום דרכי האמורי, ובשו"ע (שם סכ"ז) סתם המחבר לחומרא שאם עושה מעשה ואין ניכר בו משום רפואה אסור משום דרכי האמורי, ומ"מ כתב אב"ל כל לחש אפילו אינו בדוק מותר, ולא אסור אלא באותם לחשים שנבדקו והוכח שאינם מועילים (עכ"ד), וכן כתב המחבר (שם בראש הסעיף) שמותר להשתמש בביצת החרגול ובשן של שועל ובמסמר הצלוב, והוא כת"ק דמתני' (שבת סז). שאין בזה משום דרכי האמורי, והר"ן הקשה (חולין כז: בדפי הרי"ף ד"ה אין) על השיטה האוסרת כשאינו ניכר שהוא לרפואה מהא דשרי שן של שועל ומסמר הצלוב אע"פ שאין רפואתו ניכרת, ומזה הוכיח הר"ן דלא בעי

בארחות) שחכמי קטאלוני"ה בדורו של הרשב"א השיגו על ההיתר שלו, ואסרו לעשות את הטס הנ"ל, והרשב"א נמי חזר בו, והסתפק הכנסת הגדולה האם מה שהשיגו חכמי קטאלוני"ה הוא משום שחששו שיש בעשיית צורת אריה חשש איסור עבודה זרה, או משום חשש דרכי האמורי, ופירש שהנפק"מ היא לענין רפואות שאין בהם משום האיסור דעשיית צורה, האם עדיין אסור משום דרכי האמורי. ואח"כ הביא ה'דרכי תשובה' את דברי ה'מהר"ם חביב' הנזכרים לעיל, ופשוט לכל מעיני שכוונת ה'דרכי תשובה' לומר בזה, שלפי המהר"ם חביב פשיטא שבדבר שאין בו חשש עבודה זרה שאע"פ שדרך רפואתו היא סגולית מותר להתרפא בו, ולא חיישינן שהגוי שהמציא תרופה זו היינו מפני שחשב שתהיה עזר מכוכב פלוני וכדומה, וכיון שלדעת המהר"ם חביב פשוט שמותר אע"ג שהכנסת הגדולה נסתפק בזה, לא שבקינן ודאו של המהר"ם חביב שהוא גם בתראה מפני ספיקו של הכנסת הגדולה.

וכל זה דלא כמו שכתב בספר י"ם החכמה' שיש לחשוש לספיקו של הכנסת הגדולה ולאסור, וכתב עוד בספר הנ"ל שאין להוכיח בזה מדברי הרמב"ן והרשב"א מפני שהם הלכו בעקבות הרמב"ם שכתב (הל' ע"ז פ"א הט"ז) 'ודברים האלו קוסם מעונן ומכשף כולן דברי שקר וכזב הן, שכל אלו דברים שאסרה התורה אינן דברי חכמה אלא תוהו והבל וכו'', ולשיטת הרמב"ם ודאי דכל שיש נסיון שמועיל כבר אינו בכלל האיסורים הנ"ל (עכ"ד).

אולם לפמשנ"ת יש לחלק, שהרמב"ן והרשב"א לא חילקו שכל דבר שידוע לרופאים שיש בו נסיון שהוא מועיל דשרי אלא לגבי החשש דדרכי האמורי, ומשום הלאו דובחוקותיהם לא תלכו, שבזה יש לחלק בין דבר סגולי שכל כולו 'דבר תימה' דאיתיה בחשש הנ"ל, ובין דבר שיש בו נסיון והוכח שהוא מרפא שאע"פ שרפואתו היא בדרך סגולית, שאין ביאור ע"פ חכמת הרפואה הטבעית כיצד הוא מרפא, ומפני שסוף סוף אין ההשתמשות ברפואות האלו דבר של תמהון,

שצריך לומר כמו שכתב בשו"ת הרשב"א (סי' תיג) דכל שלא נאמרו בש"ס שהם מדרכי האמורי אין לאוסרן מחשש שמא הם דרכי האמורי, וכן כתב נמי בהגה מיימונית (הל' ע"ז פי"א אות א) בשם היראים (סי' שיג) והובא בב"י (סי' קעח) שאין להוסיף מסברא על מה שמנו חכמים שהיתה קבלה בידם שהוא מחוקת הגויים' וכל שאר הדברים שיש נסיון שמועילים אין לחוש בהם משום דרכי האמורי, והטעם בזה נראה לומר, שהכירו חז"ל בכל דרכי האמורי וכל שלא מנו ע"כ שידעו חז"ל שאין בו סרך כישוף ואין שורשו מע"ז וממילא אין לחוש בו משום דרכי האמורי, ולכן לא חיישינן ברפואות הסגוליות המוחזקות מועילות שמא שורשם מכווחות הטומאה.

שיטת 'מח אחד'

ובענין שיטת הריפוי הנקראת בפי כל 'מח אחד', לאחר שעברתי בהעברה בעלמא שני ספרי לימוד של השיטה הנ"ל שנכתבו בשפה האנגלית, אשר שמם הוא 1) TOOL-OF-TRADE, 2) IMPROVE-LEARNING וראיתי שאין ביסוד השיטה הנ"ל יסודות ומושגים שאינם מובנים בשכל, שעיקרה של השיטה הזו מבוסס על היסודות שגילו ומצאו בעלי השיטה הנ"ל, שבגוף האדם מתחילת בריאתו הוטבע בו שהוא מייצר אנרגיה, וישנם בגוף כמין תעלות שבהם זורמת האנרגיה לכל חלקי הגוף ומהגוף החוצה לו, ובמשך הזמן ומפני פגעי הזמן וכיוצ"ב נוצרות סתימות וישנם עיכובים המונעים את זרימת האנרגיה במעברי הגוף, וזה גורם לשיבוש פעילותו התקינה של הגוף, ושיטת הריפוי היא ע"י כל מיני לחיצות שעושים בחלקי הגוף השונים, אשר לטענת המרפאים בשיטה זו גורמים לחיצות אלו לפתיחה של המעברים וממילא לזרימה טובה ונכונה של האנרגיה שבגוף, וזה מה שמחזיר את הגוף לפעילות תקינה. ועצם התיאורייה הנ"ל שיש אנרגיה הזורמת בכל גוף, ושהיא מהוה נדבך חשוב בתפקוד הגוף, תיאורייה זו אינה סותרת דבר מן התורה ואינה נסתרת מהשקפת התורה.

רפואה הניכרת. והמשנה ברורה (שם ס"ק קה) פי' דהא דמותר להשתמש בדברים הנ"ל כיון שיאמרו היודעים שהוא לרפואה מצד הסגולה הוי כניכר. ובשו"ת 'מנחת יצחק' (ח"ו סי' פ) תמה על דברי המ"ב, שהרי לשיטת המחבר לא מהני יודעים רק בעיני ניכר דוקא. אלא שעל כרחק כתב ליישב כן את דעת המחבר, שהרי מבואר בגמ' (שבת ס. סא.) שקמיע מומחה מותר לצאת בו בין בחול ובין בשבת, ומדסתים לה בגמ' משמע שאין בו משום דרכי האמורי, ואע"פ שלא נכתב בידי יהודי.

וראיתי שם בשו"ת מנחת יצחק (ד"ה אמנם) שתמה לדעת המחבר דפסק שצריך דוקא ניכר, מדוע כתב המחבר ויש מי שחושש בקמיע שאינו מומחה' דמבואר מזה דבקמיע של מומחה לכו"ע מותר, ואמאי הרי אין רפואתו ניכרת, ועיי"ש שנסאר בצע"ג. ופלא בעיני מה שהוצרך לדייק כן בלשון המחבר, הרי מפורש במתני' (ס.) ובברייתא (סא.) דבקמיע מומחה מותר. ועל כרחק צריך לומר שדברים היודעים הרבה שהם לרפואה הוו כמו שניכר שהם לרפואה, ולכן מותר להשתמש בו גם לדעת המחבר שפסק כשיטת רש"י (שם סז. ד"ה שיש בו משום רפואה) והרא"ש (שם פ"ו סוס"י יט) שהחמירו דלא שרי אלא כשניכר שעושהו לרפואה. וכן צריך לומר בדעת המהר"ם חביב שהבאנו לעיל, שמחלק בין רפואה סגולית הבדוקה לזו שאינה בדוקה, ולא הזכיר כלל שבעיני נמי שיהא ניכר שהיא לרפואה, ולא ניתן לומר דאישתמיט מהמהר"ם חביב דברי המחבר הנ"ל שמחמיר דבעיני ניכר לרפואה, אלא על כרחק שסגולה הבדוקה והידועה נחשבת כניכר שהוא משום רפואה.

אולם עדיין צל"ע מדוע לא חיישינן דשמא שורשם של הרפואות הסגוליות הוא מכישוף ועבודה זרה, דכל זמן שלא נתברר הוה לן למיחש משום הכלל ד'ספיקא דאורייתא לחומרא', וראיתי בשו"ת מנחת יצחק (שם ד"ה והנה להלכה) שהקשה נמי למה לא נחושו בכל רפואה סגולית שלא מוזכר בש"ס שמוותרת, שמא יסודם ממצעה כשפים, ויש בהם משום איסור דרכי האמורי. ומביא המנח"י (שם)

הריפוי של הסינים הנקראת 'אקיפונקטור' ACUPUNCTURE הנקראת כיום 'דיקור סיני' והיא שיטת ריפוי המובנת בשכל, ונתקבלה כבר לפני כשלושים שנה גם ברפואה הרגילה – הטבעית בכל העולם כתחליף להרדמה לצורך עשיית ניתוח, ושיטת הדיקור מבוססת נמי על התיאוריה שלחיצות בנקודות מסוימות על פני הגוף גורמת ליצירת והפקת אנרגיה.

והעולה מכל הנ"ל, שאין בידינו סיבה לאסור את הריפוי בשיטת 'מח אחד'. ואע"פ שיש רבים שכופרים בתועלת השיטה, ותולים את ההצלחות הנצברות בשיטת הריפוי הזאת בתמימות המטופלים, שכיון שהם מאמינים ברפואה זה נותן להם מזור לגוף ולנפש, או מסיבה פשוטה, שעצם העניין שפותחים את סגור לבם בפני המטפלים, ומספרים להם את המאורעות שהעיקו להם בקטנותם ונמצאים אצלם עד היום בתת ההכרה ומפריעים לתפקודם האישי ולמניעת הצלחתם להשתלב בחברה, עצם הפתיחות והסיפור משחרר להם את המועקות הנ"ל מן הלב ונותנים מזור לרוב מועקותיהם, וכמאמר רבותינו ז"ל (סוטה מב:): דאגה בלב איש ישיחנה לאחרים, מ"מ אי אפשר לאסור את השימוש בשיטה זו כיון שאין בה איסור, ומאחר שיש נסיון שהיא מועילה, יהיה הטעם שהיא מועילה אשר יהיה.

ואע"ג שהעוסקים בשיטה זו מסבירים בשיטתם שיש כוחות אנרגיים גם מחוץ לגוף האדם המלוים אותו, וההנחה הזו לא נתפסת בחושים שלנו, מ"מ אין זה פירכא על השיטה הזו, כיון שהם טוענים שאפשר לחוש גם באנרגיה זו ע"י הלחיצות על גוף האדם, ואת זה אפשר להבין. ומה שבשיטה זו שואלים את הבא להתרפא על מאורעות שקרו עם המטופל בימים עברו כשהיה עוד קטן או אפילו עובר במעי אמו, ולפי בדיקת הרגשת השרירים בשעה שנשאל על כך הם קובעים שכך וכך נעשה עמו בעבר וע"פ זה קובעים את דרך ריפוי, גם זה אינו נסתר מהתורה. וגם אין המרפא עושה בשיטה זו אפילו מעשה אחד של תמהון, וכן אינה בנויה על ריכוז מח המטפל כדי שישפיע על מח המטופל כמו שביארו הראשונים (החולקים על הרמב"ם) את האיסור של קוסם. ועוד והוא נראה בעיני עייק החילוק, שאין בשיטה זו גילוי נסתרות ע"י שיתוק רגשי המטופל, והבאת מוחו לדרך של הזיות ודמיון. וכיון שכל השיטה הנ"ל מובנת בשכלו של כל אחד ואחד אין בה כלל סרך איסור משום קוסם וכיוצ"ב. ואף שמבואר בספרי הלימוד של השיטה הנ"ל שיסוד שיטתם על חכמה שראו ב'מזרח הרחוק' דהיינו בארצות שמצויה שם עבודה זרה ממש גם בזמנינו, הוא אך ורק על שיטת

אנו מתנחמים בזה שאבינו עשה לנו הכל

הנה החודש נקרא מנחם אב, וי"ל הטעם בזה כי אנו מנחמים את עצמינו בזה שיעשה לנו בחורבן הבית בכלל ובפרט לכל אחד ואחד מישראל אשר טעם טעם כוס המר, אנו מתנחמים בכך כי אבינו הוא, ואב הרחמן עושה הכל רק לטובת הבן, וא"כ ע"כ הכל הי' לטוב ויתגלה לנו בקרוב הטוב ההוא.

(בך יברך ישראל, ואתחנן)